

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ЩОДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРИКЛАДНЕ ПРОГРАМУВАННЯ В КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖАХ»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 123 – «КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ»

КРЕМЕНЧУК 2018

Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Прикладне програмування в комп'ютерних мережах» для студентів денної форми навчання зі спеціальності 123 – «Комп'ютерна інженерія»

Укладач к. т. н., доц. О. Г. Славко

Рецензент к. т. н., доц. В. М. Сидоренко

Кафедра комп'ютерних та інформаційних систем

Затверджено методичною радою КрНУ імені Михайла Остроградського
Протокол № 11 від 9 липня 2018 р.

Голова методичної ради _____ проф. В. В. Костін

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Теми та погодинний розклад лекцій і самостійної роботи.....	6
2 Завдання на самостійну роботу.....	8
3 Критерії оцінювання якості виконання самостійних робіт студентами.....	16
Список літератури.....	17

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Прикладне програмування в комп'ютерних мережах» є логічним продовженням навчальної дисципліни «Комп'ютерні системи», «Програмування», «Комп'ютерні мережі», «Мережні інформаційні технології», «Організація баз даних». Предметом вивчення навчальної дисципліни є теорія і практика розробки прикладних мережних додатків на базі сучасних технологій розробки програмного забезпечення в комп'ютерних мережах.

У межах навчальної дисципліни розглядаються питання прикладного програмування в комп'ютерних мережах, зокрема web-додатків. Студенти набувають практичних навичок і здатності застосовувати мережних технологій, методи проектування й інструменти для розроблення мережних програмних продуктів на сучасних мережних платформах, а саме: теоретичні та практичні аспекти технології розробки сучасних веб-додатків; основні типи веб-додатків, методології їх проектування та розробки; інформаційні системи з використанням веб-додатків, інструментальні засоби, що підтримують розробку програмного забезпечення професійно-орієнтованих веб-додатків, технічні засоби інформаційних систем на основі веб-додатків у предметній галузі.

Мета та завдання навчальної дисципліни: набуття студентами загальних теоретичних і практичних знань у галузі створення прикладних мережних додатків, які базуються на сучасних мережних технологіях і платформах, а також організації функціонування та супровід мережних додатків, побудованих за клієнт-серверною технологією.

Місце навчальної дисципліни у навчальному процесі: навчальна дисципліна «Прикладне програмування в комп'ютерних мережах» тісно пов'язаний з такими дисциплінами, як «Комп'ютерні системи», «Програмування», «Комп'ютерні мережі», «Мережні інформаційні технології», «Організація баз даних» та іншими спеціальними дисциплінами навчального плану.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- основні сучасні технології та методології розробки мережних додатків;
- методи організації процесу розробки web-додатків;
- стандарти, на яких ґрунтуються web-технології;
- підходи до побудови мережних додатків з урахуванням сучасних вимог інформаційного простору;
- принципи взаємодії web-додатка з іншими компонентами інформаційної системи;
- інструментальні засоби створення серверної та клієнтської частин мережних додатків;

уміти:

- організовувати процес проектування та розробки web-додатка;
- розробляти серверну частину мережних додатків для різних мережних платформ, використовуючи різні технології;
- розробляти клієнтську частину мережних додатків для різних мережних платформ, використовуючи різні технології;
- обґрунтовано вибирати програмну платформу та інструментарій для розробки web-додатків;
- застосовувати стандарти web-технологій;
- здійснювати супровід мережних додатків.

1 ТЕМИ ТА ПОГОДИННИЙ РОЗКЛАД ЛЕКЦІЙ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Інформаційні основи функціонування web-серверів.					
Тема 1 Основи технології «клієнт-сервер»	12	2	-	-	10
Тема 2 Сервери додатків, web-сервери і web-служби	12	2	-	-	10
Тема 3 Web-сервери Apache HTTP Server, Apache Tomcat, IIS, nginx	18	2	-	4	12
Усього за змістовим модулем 1	42	6	-	4	32
Змістовий модуль 2 Основні технології та інструментальні засоби розробки прикладних мережних додатків					
Тема 4 Розробка додатків на базі технології Java Platform Enterprise Edition (Java EE)	24	2	-	4	18
Тема 5 Основні програмні інтерфейси, бібліотеки та мови програмування для розробки web-додатків	24	2	-	4	18
Тема 6 Основні інтегровані середовища розробки web-додатків (IDE)	26	2	-	6	18
Усього за змістовим модулем 2	74	6	-	14	54
ІНДЗ (КР, РГ, к/р)	2	-	-	-	2

1	2	3	4	5	6
Семестровий контроль (іспит)	2	-	-	-	2
Усього за модулем 1	120	12	-	18	90
Модуль 2					
Змістовий модуль 1 Основи синтаксису, властивостей і методів об'єктів мови програмування JavaScript					
Тема 1 Основи об'єктно-орієнтованої мови програмування JavaScript	5	2	-	-	3
Тема 2 Синтаксис мови JavaScript	10	2	-	4	4
Тема 3 Особливості побудови скриптів на JavaScript та їх тестування	6	2	-	-	4
Тема 4 Методи і властивості в JavaScript	10	2	-	4	4
Тема 5 Масиви в JavaScript	10	2	-	4	4
Тема 6 Поняття замикання, область видимості та керування пам'яттю в JavaScript	6	2	-	-	4
Тема 7 Методи об'єктів і контекст виклику в JavaScript	14	2	-	6	6
Тема 8 Об'єктно-орієнтоване програмування в функціональному та прототипному стилі в JavaScript	12	2	-	4	6
Змістовий модуль 2 Основи роботи з подіями та інтерфейсами в JavaScript					
Тема 9 Основи роботи з браузерними подіями. Робота з системою вводу/виводу	14	2	-	6	6
Тема 10 Форми, елементи керування, створення графічних компонентів у JavaScript	14	2	-	6	6
ІНДЗ (КР, РГ, к/р)	2	-	-	-	2
Семестровий контроль (диф. залік)	2	-	-	-	2

Усього за модулем 2	105	20	-	34	51
Усього годин	225	38		52	141

2 ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ

Тема. Динамічний HTML. Об'єкти JavaScript

Мета: набуття практичних навичок з програмування мовою JavaScript, отримання уявлення про практичне використання об'єктної моделі веб-документа (DOM) і використання веб-форм.

Короткі теоретичні відомості

САРТСНА (від англ. «Completely Automated Public Turing test to tell Computers and Humans Apart») – це повністю автоматизований публічний тест Тьюринга для розрізнення комп'ютерів і людей) комп'ютерний тест, який використовується для того, щоб визначити, ким є користувач системи: людиною або комп'ютером. Основна ідея тесту: запропонувати користувачу таке завдання, яке може розв'язати людина, але яку незрівнянно складно надати для розв'язання комп'ютеру. Переважно це завдання з розпізнавання символів. САРТСНА найчастіше використовується за необхідності запобігти використанню інтернет-сервісів ботами, зокрема, для запобігання автоматичних відправлень повідомлень, реєстрації, скачування файлів, масових розсилок тощо.

Елементи керування – це інтерактивні об'єкти, що дозволяють отримати дані від користувача. Їх призначення та зовнішній вигляд ідентичні елементам користувацького інтерфейсу сучасних операційних систем із графічним інтерфейсом (кнопки, поля введення, чекбокси та ін.).

Елемент input

Тег <input> позначає різні елементи, залежно від значення атрибута type.

Атрибути елемента `input`

`type` – визначає тип поля введення. За замовчуванням дорівнює `text`.

`name` – ім'я поля введення. Використовується як ідентифікатор змінної для передачі даних на сервер і для програмного звернення до елемента зі скрипта JavaScript.

`id` – ідентифікатор елемента. Має бути унікальним у межах веб-документа.

`checked` – означає, що `checkbox` або `radio` буде вибраний.

`maxlength` – визначає кількість символів, яку користувачі можуть ввести в поле введення. У разі перевищення кількості допустимих символів браузер реагує на спробу введення нового символу звуковим сигналом і не дає його ввести.

`size` – визначає візуальний розмір поля введення на екрані в символах.

`src` – URL, що вказує на картинку (використовується разом зі значенням `type = «image»`).

`value` – значення за замовчуванням або встановлене значення.

Елемент `textarea`

Тег `<textarea>` використовується для того, щоб дозволити користувачеві вводити більше одного рядка інформації (багаторядковий текст). Під час передачі значення з `textarea` зберігаються всі символи форматування (табуляція, переклад рядка, повернення каретки).

Атрибути, що використовуються з тегом `<textarea>` задають його розміри (у символах і рядках):

`rows` – висота поля введення в символах

`cols` – ширина поля введення в рядках

Приклад використання тега `<textarea>`:

```
<Textarea rows = 10 cols = 50> Київ, вул. Кіквідзе, б. 9Б, офіс 448 </  
textarea>
```

Елемент `select`

Елемент `select` відображає на сторінці список вибору, який може бути

зображений так:

select – список, що випадає;

select single – розгорнутий список;

select multiple – список з множинним вибором.

Приклади опису елемента select:

```
<Select name = «group»>
```

```
<Option> понеділок, середа, п'ятниця </ option>
```

```
<Option> вівторок, четвер, субота </ option>
```

```
<Option> Субота </ option>
```

```
</ Select>
```

```
<Select single name = «group» size = «3»>
```

```
<Option> зима </ option>
```

```
<Option> весна </ option>
```

```
<Option> літо </ option>
```

```
<Option> осінь </ option>
```

```
</ Select>
```

Об'єкт document

Об'єкт document – це абстрактна структура даних, що подає повний опис веб-сторінки. Набір властивостей і методів цього об'єкта дозволяє керувати як поведінкою веб-сторінки цілком, так і окремих її об'єктів (елементів керування, посилань, текстових блоків, зображень і т. д.). Доступ до властивостей і методів реалізований через стандартні програмні інтерфейси.

Властивості об'єкта Document

Почнемо з властивостей, загальних для всіх браузерів. Більшість з них доступні як для читання, так і для зміни. Усі значення властивостей строкові.

title – текст заголовка документа (вміст елемента title);

fgColor і bgColor – колір тексту і колір фону документа;

linkColor, vLinkColor, aLinkColor – колір невідвіданих, відвіданих і активних гіперпосилань;

lastModified (тільки для читання) – дата зміни документа;

referrer (тільки для читання) – адреса джерела переходу;

URL, location – власні адреси документа.

Більш цікаві та корисні для розробника властивості-масиви об'єкта Document. Усі вони, звісно, мають властивість length (кількість елементів у масиві). Більшість властивостей, специфічних для об'єктів, що зберігаються в цих масивах, асоціюються з атрибутами відповідних елементів HTML (список неповний):

об'єкт Anchor (якір) має єдину властивість name;

об'єкт Link (посилання) має властивості href, target;

об'єкт Image (зображення) має властивості src, width, height.

До об'єктів документа, що зберігається в масивах images, controls і інших, а також до елементів форм можна звертатися по імені (властивість name) чи кодом (властивість id). Нехай, наприклад, в документі є опис `` і він є *n*-м зображенням, яке є в документі. До цього елемента img можна звернутися так:

1) як до елемента масиву images за індексом (індексація починається з 0):
`window.document.images [n-1];`

2) як до елемента хеш-масива images з ключем (значення name як ключ масиву): `window.document.images [«cat_name»];`

3) використовуючи значення атрибута name як властивість об'єкта:
`window.document.cat_name;`

4) використовуючи значення атрибуту id і властивість getElementById:
`window.document.getElementById («cat_id»).`

Методи об'єкта Document

open () – відкриває новий документ; при цьому всі його елементи вилучаються;

close () – закриває раніше відкритий документ;

write () – записує в документ задану як аргумент рядок;

`writeln ()` – аналогічний попередньому, але виведений у документ рядок закінчується символом переведення рядка.

Методи `write ()` і `writeln ()` дуже корисні і часто використовуються для динамічного формування вмісту документа. Наприклад, можна занести в документ дату його останньої зміни:

```
<Script> document.write (document.lastModified); </ script>
```

Події

Для всіх елементів документа є можливість відстежувати різні події (завантаження, переміщення миші, мишеклікі та ін.) і викликати функції обробки таких подій.

Порядок виконання самостійної роботи

1. Ознайомитися з теоретичними відомостями.

2. Написати скрипт, який перевіряє код захисту від автоматичного постінгу і вирізує посилання з форми введення коментаря (на сторінці відгуків і коментарів)

Пояснення: Під час виконання завдання потрібно написати клієнтську програму на JavaScript, яка генерує арифметичний приклад, відповідь на який повинен дати користувач. Інший варіант – генерація довільного рядка, який повинен відтворити користувач. Після того, як користувач увів відповідь, програма повинна перевірити його правильність.

У лістингах 1–6 наведені приклади простих скриптів, що ілюструють базові можливості JavaScript під час роботи з об'єктами веб-документа. Для виконання завдань використовуйте пропоновані приклади як зразки. Ураховуйте, що різні браузерери можуть по різному виконувати код JavaScript (або навіть не виконувати його зовсім).

Лістинг 1. Обмеження кількості символів

```
<html>
<head>
<title>Ограничение количества вводимых символов</title>
<script type="text/JavaScript">
```

```

var maxlen = 25;
function checkMaxinput(form) {
    if (form.message.value.length > maxlen)
        form.message.value = form.message.value.substring(0, maxlen);
    else form.remLen.value = maxlen - form.message.value.length; }
</script>
</head>
<body>
<form name=myform action="somehandler.cgi">
<h1>Ограничение количества вводимых символов</h1>
<textarea name=message cols=28 rows=4 onKeyDown="checkMaxinput(this.form)"
    onKeyUp="checkMaxinput(this.form)"></textarea>
<p>Осталось <input readonly type=text name=remLen size=3 value="25">
символов</p>
</form>
</body>
</html>

```

Лістинг 2. Перевірка вводу

```

<html>
<head>
<title>Проверка ввода
</title>
<SCRIPT type="text/JavaScript">
function checkIt(){
    var t0=document.getElementById('first').value;
    var t1=document.getElementById('second').value;
    if (t0 == "" || t0 == "Имя") {
        alert("Вы не указали свое имя!"); return false; }
    if (t1 == "") { alert("Вы не ввели необходимую информацию!");
        return false; }
return true;
</SCRIPT>
</head>
<body>
<form method='get' action='somescript.php'>
<input id="first" type="text" size=60px value='Имя'>
<br>
<textarea id="second" rows=4 cols=60></textarea>
<br>
<input type='submit' onClick="if (!checkIt()){return false;}" value="OK">
</form>

```

```
</body>
</html>
```

Лістинг 3. Керування вікнами

```
<html>
<head>
<title>Открытие/закрытие нового окна</title>
</head>
<body>
<p><a name="demoOpen" onClick="mywindow =
window.open('window.htm','mywin','height=120, width=300, left=100,
top=30');">Открыть</a>
<a name="demoClose" onClick="mywindow.window.close();">Закрыть</a>
</body>
</html>
```

Лістинг 4. Зміна оформлення

```
<html>
<HEAD>
<TITLE>Изменение цвета объекта по щелчку мыши</TITLE>
</head>
<BODY>
<p onClick="fgColor='#3CB094';bgColor='#FFFF00';">CLICK 4 REDRAW</p>
</BODY>
</HTML>
```

Лістинг 5. Поточний час

```
<html>
<HEAD>
<TITLE>Часы, отображающие текущее время</TITLE>
<script type="text/JavaScript">
function fulltime() { var time=new Date();
    document.clock.full.value=time.toLocaleString(); // 1-ый вариант
    document.getElementById("jsclock").innerHTML=time.toLocaleString();
    // 2-ой вариант
    setTimeout('fulltime()',500) }
</script>
</head>
<body>
<form name=clock>
<input type=text size=20 name=full><!-- 1-ый вариант -->
```

```
<span id="jsclock"></span><!-- 2-ой вариант -->
</form>
<script type="text/JavaScript"> fulltime(); </script>
</BODY> </HTML>
```

Листинг 6. Виявлення браузера (використаний об'єкт navigator)

```
<HTML>
<HEAD>
<TITLE>Сведения о браузере</TITLE>
</HEAD>
<BODY>
<h1>Для навигации в Web вы используете:</h1>
<ul>
<SCRIPT type="text/JavaScript">
    document.write("<li>Имя программы:<b>" + navigator.appName + "</b>");
    document.write("<li>Версия:<b>" + navigator.appVersion + "</b>");
    document.write("<li>Пользовательский
агент:<b>" + navigator.userAgent + "</b>");
    document.write("<li>Платформа: <b>" + navigator.platform + "</b>");
</SCRIPT>
</ul> </BODY> </HTML>
```

Зміст звіту

1. Титульна сторінка.
2. Опис виконання роботи відповідно до пп. 1–2.

Питання для самоперевірки

1. Які існують сучасні методології розробки ПЗ?
2. Що передбачує управління ризиками в інжиніринговій компанії?
3. Які етапи має розробка програми управління ризиками в ІТ?
4. Перелічити методи тестування під час набору персоналу.
5. Які існують графічні середовища зображення проектної діяльності?
6. Що передбачує управління вартістю проекту?
7. Коротко описати основи розробки бізнес-планів.

Література: [1, с. 54–75; 2, с. 112–125; 5, с. 1–34].

3 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТАМИ

У 11-му семестрі студенти виконують самостійну роботу, що складається з 1 завдання. Загальна кількість балів, яку отримують студенти за виконання самостійної роботи, складе максимально 5 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
74–81	C		
64–73	D	Задовільно	
60–63	E		
35 – 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Браун Д. М. Разработка веб-сайта. Взаимодействие с заказчиком, дизайнером и программистом / Д. М. Браун. – СПб. : Питер, 2009. – 336 с.
2. Веллинг Л. Разработка Web-приложений с помощью PHP и MySQL : пособие / Л. Веллинг, Л. Томсон. – М. : Питер, 2008. – 800 с.
3. Форристал Д. Защита от хакеров Web-приложений : учеб. пособие / Д. Форристал. – М. : ДМК Пресс, 2008. – 496 с.
4. Зандстра М. PHP: объекты, шаблоны и методики программирования / М. Зандстра. – [3-е изд.]. – М. : Вильямс, 2010. – 560 с.
5. Ленгсторф Д. PHP и jQuery для профессионалов / Д. Ленгсторф. – М. : Вильямс, 2010. – 352 с.
6. Дари К. PHP и MySQL: создание интернет-магазина / К. Дари, Э. Баланеску. – М. : Вильямс, 2010. – 640 с.
7. Хокинс С. Администрирование Web-сервера Apache и руководство по электронной коммерции / С. Хокинс. – М. : Вильямс, 2001. – 336 с.
8. Боуэн Р. Apache. Настольная книга администратора / Р. Боуэн, Д. Л. Ридруэйо, А. Лиска; пер. с англ. – К. : ДиаСофт, 2002. – 384 с.
9. Бакор А. Apache Tomcat для профессионалов / А. Бакор. – М. : Кудиц-Образ, 2005. – 544 с.
10. Гонсалвес Э. Изучаем Java EE 7 / Э. Гонсалвес. – СПб. : Питер, 2014. – 640 с.
11. Монахов В. В. Язык программирования Java и среда NetBeans / В. В. Монахов. – [3-е изд.]. – СПб. : БХВ-Петербург, 2011. – 704 с.
12. Кузнецов М. В. PHP. Практика создания Web-сайтов / М. В. Кузнецов, И. В. Симдянов. – [2-е изд., перераб. и доп.] – СПб.: БХВ-Петербург, 2009. – 1264 с.

Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Технології критичної програмної інженерії» для студентів денної форми навчання зі спеціальності 123 – «Комп'ютерна інженерія»

Укладач к. т. н., доц. О. Г. Славко

Відповідальний за випуск зав. кафедри КІС А. В. Луговой

Підп. до др. _____. Формат 60×84 1/16. Папір тип. Друк ризографія.

Ум. друк. арк. _____. Наклад _____ прим. Зам. № _____. Безкоштовно.

Видавничий відділ
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600